

Persson vet att den stora staten faller

I onsdagens partiledardebatt var Göran Persson mycket kritisk till moderaternas förslag att sänka vissa ersättningar i socialförsäkringarna till 65 procent. Han kallade detta ”det största systemskiftet någonsin”. Men för mindre än ett år sedan talade han själv om att framtidens socialförsäkringar endast ska stå för ”en basal finansiering”. Och det torde knappast vara mer än 65 procent. Därutöver kan frivilliga avtal och privata försäkringar komplettera.

Nu har en utredning tillsatts, som ska se över socialförsäkringarna. I direktiven står att de ska gynna arbete och att avtal borde kunna ta större plats. Den ska dock presenteras först den 1 november 2006 – lite mer än en månad efter valet. Detta förklarar mycket. Persson försökte i riksdagen av valtaktiska skäl dölja de stora förändringar som kommer även om han sitter kvar.

Bakom det ligger att Göran Persson vet att den stora staten faller och kommer att ersättas av ett samhälle med lägre skatter och mer privat välfärd. Fem stormvindar faller den stora staten:

– Välfärdstjänster blir hela tiden dyrare. Ska vi betala dessa via skatten i framtiden så måste skatten hela tiden höjas. Redan år 2015 blir kommunalskatten 40 kr, för att sedan fortsätta upp mot 70 kr – enligt Kommunförbundet. Men skattetrycket slutade höjas 1980. Dyrare tjänster men samma skatter ger sämre välfärd. Alltså krävs privat finansiering.

– Efterfrågan på välfärdstjänster ökar. När ekonomin växer och vi får råd med DVD-spelare och semester vill vi också ha bättre välfärd. Eftersom vi lever längre behövs mer äldreomsorg. I USA lägger en genomsnittlig person 64 procent av konsumtionen på välfärd, i Sverige 36 procent. Kravet på skattefinansiering ransonerar välfärd och missnöjet växer.

– Allt färre försörjer allt fler. År 1970 försörjde varje person i det privata näringslivet sig själv och 0,8 personer till i offentliga system. År 2000 var det 1,5 personer till. När pensionsåldern 65 år infördes var medellivslängden 55 år. Idag är den faktiska pensionsåldern 58 år och vi lever tills vi är 80. Samtidigt föds allt färre och börjar arbeta senare. En genomsnittlig svensk arbetar 8 % av livet. Detta sätter systemen under stor press.

– Pressen nedåt på skatterna ökar snabbt. Allt större delar av världen, som östra Europa och Asien, har kapacitet att producera till hög kvalitet. De har avsevärt lägre kostnader än västra Europa. Allt mer produktion flyttar och med den jobben och grunden för välfärden. I en rörlig värld blir höga skatter svåra att ha, se på alkoholskatten. Ska vi ha avancerad företagsamhet och välbetalda jobb krävs lägre skatter. Flera har redan börjat sänkas.

– Samhället blir mer heterogent. Färre är med i partier, kyrkan, fackföreningar, ser på samma tv-kanal, går i samma skolor och föds inom landet. Istället ökar utlandsstudier, antal tv-kanaler, invandring och utlandssemestrar. När människor är olika saknar den stora statens kollektiva, likadana, lösningar legitimitet. I forskning ser man också att heterogena länder har mindre ekonomisk omfördelning.

Det offentliga kommer att dras ned till grundläggande, basala, nivåer. När det offentliga inte längre ska göra allt åt alla räcker resurserna rimligen bättre till dem som verkligen behöver, som inte själva kan betala. Vi andra får, utöver det offentliga grundutbudet, köpa våra egna försäkringar för välfärd. Det sker redan idag; över två miljoner har pensionsförsäkringar och 200 000 har sjukvårdsförsäkringar. Allt fler vill ha privat välfärd.

Det nya blir bättre. Vi kan välja mellan hundratals olika försäkringar, i mängd och variation som passar just våra egna önskemål. Försäkringsbolagen kommer att tävla om att hitta nya, kostnadseffektiva, former av försäkringar enligt våra önskemål. Valfärdföretagande kan växa fram, där personer som idag arbetar i offentlig sektor kan starta eget. Lägre skatter ger mer kvar i plånboken, kanske helst för låginkomsttagare, så fler kan köpa mer välfärd. Tillväxten kan också öka när skatterna är lägre. Därför är den stora statens fall sagan om välfärdens återkomst.

Johnny Munkhammar

Aktuell med boken "Sagan om välfärdens återkomst", www.munkhammar.org